

ВІДГУК

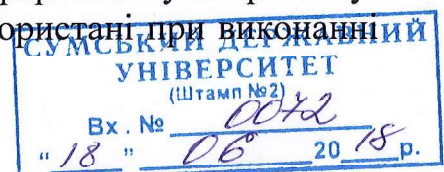
офіційного опонента доктора економічних наук, професора,
члена-кореспондента НААН України
Ульянченка Олександра Вікторовича
на дисертацію Михайлова Андрія Миколайовича
на тему «Формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі
економіки: теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового
ступеня доктора економічних наук зі спеціальності 08.00.03 – економіка та
управління національним господарством

1. Актуальність теми дослідження та зв'язок її з науковими програмами.

Нарощення експортних можливостей аграрного сектору економіки України протягом останніх років, позитивна динаміка фінансових показників діяльності підприємств аграрної галузі визначають розвиток даного сектору, як одну з ключових передумов економічного зростання країни. В умовах глобалізації світового господарства та постійних ринкових трансформацій базовим фактором зростання національної економіки та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, як первинної ланки національного господарства, стає механізм формування інвестиційних ресурсів аграрного сектору. Падіння темпів виробництва, коливання курсу національної валюти, дисбаланс бюджетних витрат та надходжень, поглиблення інфляційних процесів знижують конкурентні переваги аграрного сектору України в частині акумуляції інвестиційного ресурсу та поглиблюють вимоги щодо забезпечення трансформації фінансових ресурсів у продуктивний інвестиційний капітал.

Ускладнює процес формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі наявність низки деструктивних елементів: міжрегіональні диспропорції за станом інвестиційної активності та ефективності освоєння інвестиційних ресурсів, висока вартість кредитних ресурсів, недостатній рівень використання діючих фінансових інструментів, незавершеність земельної реформи, нестабільність впливу інвестиційної складової на макроекономічні чинники через щорічні коливання обсягів інвестування. Щоб досягти макроекономічної стабільності, підтримувати належний рівень продовольчої безпеки необхідним є запровадження інституціональної підтримки в механізм формування інвестиційних ресурсів аграрного сектору з визначенням пріоритетів при інвестуванні, використовуючи надбання кращих світових практик. Саме означеним проблемним питанням і присвячене подане дослідження. Вищезазначене також підтверджує, що активізація системних досліджень за темою дисертаційної роботи Михайлова А.М. «Формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки: теорія, методологія, практика» є вкрай актуальним та своєчасним.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним, регіональним та галузевим науковим програмам і темам, зокрема тематиці наукових досліджень Сумського національного аграрного університету. Наукові результати, висновки та рекомендації були використані при виконанні

науково-дослідних робіт: «Розвиток національного менеджменту за умов ринкових трансформацій та глобалізації економіки» (№ д/р 0108U000341); «Розвиток менеджменту організацій в умовах світогосподарської інтеграції та глобалізаційних викликів» (№ д/р 0114U002209); «Інституційне забезпечення сталого розвитку сільських територій в умовах адміністративно-територіальної реформи» (№ д/р 0117U004254). Ряд пропозицій використано також і в межах науково-дослідної роботи Інституту модернізації змісту освіти МОН України, зокрема в межах тем: «Макроекономічне планування та управління системою вищої освіти України: філософія і методологія» (№ д/р 0117U002531); «Управління соціально-економічною системою в умовах національних і глобалізаційних викликів» (№ д/р 0117U003102); та при виконанні теми Міністерства аграрної політики та продовольства України «Система моніторингу регіональних потреб кадрового забезпечення з урахуванням особливостей функціонування соціальних груп» (№ д/р 0112U007603).

Дисертаційна робота Михайлова А.М. виконана в контексті Основних напрямів фундаментальних досліджень на 2014–2018 рр. (Постанова Президії НАНУ від 20 грудня 2013 року № 179), Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року (Розпорядження КМУ від 17 жовтня 2013 року № 806-р), Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (Постанова КМУ від 06 серпня 2014 року № 385).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність та повнота викладу в опублікованих працях.

Наукові положення, які знайшли своє відображення в дисертації, достатньо повно досліджені та обґрунтовані, про що свідчить структурна побудова та зміст дисертаційної роботи, перелік використаної наукової літератури. Варто відзначити, що одним із провідних методологічних орієнтирів, яким послідовно керувався здобувач, виступило положення про необхідність широкого залучення в процесі економічних досліджень масових статистичних даних з відповідною їх обробкою з використанням сучасних інформаційних технологій. Так, наукове дослідження базується на використанні офіційних матеріалів Державного комітету статистики України, Статистичної служби Європейського Союзу, законодавчих та нормативних актів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державного управління статистики, інформаційних матеріалів, опублікованих у періодичних виданнях та статистичної інформації, що зібрана та опрацьована особисто автором.

Мета, об'єкт і предмет дослідження відповідають обраній темі дисертації. Мета наукового дослідження, яка полягає в розвитку методологічних засад та розробці методичного забезпечення формування інвестиційних ресурсів аграрного сектору національної економіки з урахуванням глобалізаційних трендів, регіональних диспропорцій та національних особливостей агробізнесу в Україні, досягнута. Зміст сформульованих наукових завдань структурно-логічно узгоджений і розкриває поставлену мету. Основні наукові результати дослідження базуються на використанні великої сукупності сучасних

загальноприйнятих методах наукового пізнання, таких як: структурного і системного аналізу; функціонального та компаративного аналізу; логіко-історичного та методу аналогій, логічного узагальнення; багатofакторного кореляційно-регресійного аналізу, дистрибутивно-лагового аналізу; сценарного аналізу, детермінантного моделювання та прогнозування, експертних оцінок тощо.

У висновках наведене теоретичне узагальнення і запропоноване нове вирішення наукової проблеми розроблення нових теоретико-методологічних підходів до формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки з урахуванням глобалізаційних трендів, регіональних диспропорцій та національних особливостей агробізнесу в Україні. Теоретичні та методологічні положення дисертації ілюструються фактичним матеріалом. Висновки є логічно обґрунтованим підсумком проведеного дослідження та повністю відображають основні положення виконаної роботи та перспективні напрями її практичного застосування.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується їх достатньою апробацією на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів, публікаціями у наукових фахових виданнях України та періодичних виданнях інших держав.

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом та науковими публікаціями Михайлова Андрія Миколайовича дозволяє зробити висновок, що основні положення дисертаційної роботи достатньо повно висвітлені в опублікованих за темою дисертації наукових працях: автором видано 44 наукові праці загальним обсягом 36,95 друк. арк., з яких особисто авторові належить 33,45 друк. арк., зокрема 1 одноосібна монографія, розділи у 6 колективних монографіях, 22 статті у наукових фахових виданнях України (з яких 15 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз), 3 статті у наукових виданнях інших держав, 18 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Представлений автореферат дисертації у стислій формі передає основні положення дисертаційної роботи, та не містить інформації, яка не наведена у дисертації.

3. Ступінь новизни наукових результатів, отриманих автором дисертації.

Обґрунтовані у дисертаційній роботі положення наукової новизни не викликають сумнівів і в цілому вирішують наукову проблему щодо теоретико-методологічного обґрунтування, розроблення концептуальних положень та науково-методичних підходів щодо формування інвестиційних ресурсів аграрного сектору національної економіки. До основних положень дисертації, що визначають її новизну, слід віднести наступні:

1. Дисертантом системно обґрунтовано сутність поняття «формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки», з урахуванням особливостей зазначеного процесу в досліджуваній галузі національної економіки (у часі, за суб'єктами та об'єктами) та вимог концепції сталого розвитку (стор. 58-81 дисертації, стор. 8-9 автореферату).

2. Отримали розвиток концептуальні засади формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки шляхом уточнення змісту діючих підсистем, групування суб'єктів формування інвестиційних ресурсів, структуризації принципів та стандартів, що, безумовно, є суттєвим науковим здобутком дисертанта до вирішення проблеми врахування інтересів всіх стейкхолдерів процесу формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки та відповідності вимогам концепції відповідального інвестування (стор. 82-91 дисертації, стор. 9-10 автореферату).

3. Автором запропоновано методичний інструментарій визначення факторів-стимуляторів зростання обсягів іноземних інвестиційних ресурсів в національну економіку з кола параметрів, які формують рівень економічної свободи та в найбільшій мірі визначають динаміку іноземного інвестування до складу яких увійшли рівень податкового навантаження, обсяг державних видатків, наявність торговельних обмежень та обмежень щодо виведення капіталу за кордон. На нашу думку, проведення реформування, за визначеними факторами-стимуляторами напрямами, забезпечить зростання інвестиційної привабливості України для іноземних інвесторів, підвищення позиції країни в міжнародних рейтингах та нарощення обсягів іноземного інвестування (стор. 118-128 дисертації, стор. 9, 11 автореферату).

4. Науковий і практичний інтерес має обґрунтований автором методичний інструментарій прогнозування макроекономічної динаміки залежно від тенденцій зміни обсягів інвестицій з урахуванням їх суб'єктів та терміну інвестування шляхом формалізації залежності валової внутрішньої продукції країни (ВВП) від прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій внутрішніх інвесторів враховуючи часові лаги між ними. Це дає можливість кількісно визначити обсяги зростання макроекономічної динаміки ґрунтуючись на суб'єктній структурі інвестиційних ресурсів та відповідних їй строків прояву результатів інвестування (стор. 138-149 дисертації, стор. 12 автореферату).

5. Окреслені за результатами проведеного теоретичного та емпіричного обґрунтування базові детермінанти формування валової доданої вартості в аграрному секторі національної економіки, несуть в собі практичний інтерес, адже дали змогу визначити напрями, які забезпечать результативність розвитку аграрного сектору національної економіки. Автором емпірично доведено, що позитивні наслідки будуть досягнуті за умови нарощення масштабів природоохоронної діяльності держави та місцевих органів влади, зростання обсягів іноземних інвестицій та кредитних ресурсів, спрямованих в аграрний сектор (стор. 172-174 дисертації, стор. 13-14 автореферату).

6. Важливе значення при визначенні пріоритетів державної інвестиційної політики в аграрному секторі національної економіки має запропонована автором методологія визначення напряму та сили впливу рівня корупції, захисту прав власності, податкового навантаження, державних видатків, свободи бізнесу, трудових відносин, цінової, торговельної, інвестиційної та фінансової свободи на динаміку обсягу прямих іноземних

інвестицій в аграрний сектор. Визначенні ключові для іноземних інвесторів фактори-дестимулятори обґрунтовують необхідність проведення державою змін для врегулювання ринку праці та підвищення торгівельної свободи (стор. 162-176 дисертації, стор. 14-15 автореферату).

7. Науковим здобутком автора є методологічна розробка визначення інвестиційної сприйнятливості аграрного сектору національної економіки, як інтегрального ідентифікатора здатності галузі швидко сприймати інвестиційні ресурси шляхом створення відповідного інвестиційного середовища. Використання зазначеної розробки дало змогу здійснити сценарне прогнозування обсягів зміни приросту іноземного інвестиційного ресурсу в аграрний сектор в 2018 р.: в рамках оптимістичного сценарію до 952,58 млн. дол. США (за рахунок зростання в 1,625 разів), в рамках реалістичного сценарію до 759,13 млн. дол. США (за рахунок зростання в 1,295 раз), в рамках песимістичного сценарію до 293,1 млн. дол. США (за рахунок скорочення вдвічі) (стор. 177-186 дисертації, стор. 16-17 автореферату).

8. В сфері визначення регіональних особливостей формування інвестиційних ресурсів аграрного сектору заслуговує на увагу запропонований автором методичний інструментарій прогнозування валової доданої вартості сільського, лісового та рибного господарства залежно від динаміки капітальних інвестицій регіону шляхом побудови системи функціональних рівнянь. Цілком виправданим при формуванні стратегії розвитку регіонів є використання встановлених лінійних, логарифмічних та степеневих залежностей для прогнозування результативності інвестиційних ресурсів з урахуванням встановлених відмінностей між регіонами за типом залежності та силою зв'язку (стор. 224-243 дисертації, стор. 17-18 автореферату).

9. Ґрунтовними є розроблені автором методологічні засади ранжування регіонів за рівнем ефективності освоєння інвестиційних ресурсів в аграрному секторі залежно від значення індикатора, який враховує обсяг інвестиційних ресурсів в аграрному секторі, валову додану вартість аграрного сектору регіону, а також силу кореляційно-регресійного взаємозв'язку між цими факторами. Здійснення оцінювання за допомогою комбінації геометричного підходу та методу багатокритеріальної оптимізації інтегрального індикатора як площі трикутника, сторонами якого виступають нормалізовані методом Харрінгтона рейтингові бали регіону дають можливість визначати інвестиційну активність аграрного сектору національної економіки та посилити контроль за регіонами з низьким рівнем ефективності освоєння інвестиційних ресурсів щодо підтримки інвесторів з боку місцевої влади (стор. 244-251 дисертації, стор. 18-20 автореферату).

10. Науковим здобутком автора є використання методології сценарного прогнозування результативності розвитку аграрного сектору, який базується на комплексному врахуванні валової доданої вартості й інвестиційної активності в аграрному секторі регіонів, а також рівня інвестиційної сприйнятливості аграрного сектору національної економіки в цілому. Запровадження даного підходу дозволить розпочати процес нівелювання міжрегіональної диспропорції областей України за станом інвестиційної активності шляхом

направлення нарощеного обсягу валової доданої вартості, отриманої в результаті ефективного освоєння інвестиційних ресурсів усіх регіонів до регіонів з більш низьким рівнем інвестиційної активності аграрного сектору (стор. 251-282 дисертації, стор. 21-22 автореферату).

11. Науковий та практичний інтерес несе запропоноване автором інституціональне підґрунтя реалізації державної політики інвестиційного забезпечення аграрного сектору національної економіки шляхом створення в Україні Фонду інфраструктурних інвестицій в аграрний сектор, ефективність дії якого забезпечується високим рівнем самоврядування, змішаною структурою органів управління та перспективними напрямками інвестування до складу яких включено: інфраструктурні проекти аграрного сектору, виробничі потужності з переробки сільськогосподарської продукції, пільгове кредитування (через банки-партнери) експорту продукції аграрного сектору та переробної галузі з високою доданою вартістю (стор. 285-312 дисертації, стор. 23-24 автореферату).

12. Автором запропоновано методичні засади відбору агрокомпаній до участі у програмах державного інвестування в аграрному секторі національної економіки перевагою якого є запровадження багаторівневого підходу до оцінювання їх готовності стати реципієнтом інвестиційних ресурсів з Фонду інфраструктурних інвестицій шляхом по елементного та інтегрального оцінювання її відповідності профільним галузевим стандартам аграрного сектору, стандартам соціальної відповідальності, екологічним стандартам, а також вимогам до рівня фінансової стійкості. Формування орієнтиру розвитку агрокомпаній, за умови їх відповідності визначеним комбінаціям наведених параметрів, дозволить наростити додаткові інвестиційні ресурси для розвитку інфраструктурних проектів та сприятиме створенню центрів формування доданої вартості (стор. 312-314 дисертації, стор. 24-25 автореферату).

13. Варто відзначити наукову та практичну цінність розробленої системи критеріїв вибору фінансових інструментів формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки. В цьому контексті автором визначено підхід до їх диференціації в залежності від характеристик індикаторів, які визначають специфічні особливості: безпосередньо суб'єкта агробізнесу (масштаби та результативність його інвестиційної діяльності); регіону, в якому досліджуваний суб'єкт планує інвестувати в агробізнес (визначається значенням коефіцієнту ефективності освоєння інвестиційних ресурсів в аграрний сектор регіону); аграрний сектор країни, в якій досліджуваний суб'єкт планує інвестувати в агробізнес (визначається коефіцієнтом інвестиційної сприйнятливості аграрного сектору) (стор. 357-376 дисертації, стор. 26-27 автореферату).

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Теоретичне та практичне значення дисертаційної роботи Михайлова А.М. полягає в розробці нових та вдосконаленні існуючих науково-методичних підходів до формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі

національної економіки з урахуванням глобалізаційних трендів, регіональних диспропорцій та національних особливостей агробізнесу в Україні. Це дозволило розробити і запропонувати оригінальні підходи до вирішення важливої наукової проблеми розвитку теоретико-методологічних засад, методичних і практичних рекомендацій до формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки. Основні теоретичні положення та запропоновані висновки використовуються в діяльності установ та організацій різних рівнів господарювання.

Пропозиції подані та знайшли ухвалу:

– на національному рівні – в діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України (довідка № 37-11-15/11695 від 18.04.2018 р.), (довідка №37-18-3-15-/24226 від 19.12.2012 р.);

– на регіональному рівні – в діяльності Департаменту економічного розвитку і торгівлі Сумської обласної державної адміністрації (довідка № 02.1/97 від 17.01.2018 р.), в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Сумської облдержадміністрації (довідка № 07-16/33 від 20.02.2018 р.), в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Полтавської облдержадміністрації (довідка № 01-14/114 від 06.11.2017 р.), в діяльності Департаменту агропромислового розвитку Чернігівської облдержадміністрації (довідка № 09-05/166 від 18.01.2018 р.) та в діяльності Сумської районної державної адміністрації Сумської області (довідка №188 від 16.01.2018 р.);

– в навчальному процесі Сумського національного аграрного університету при викладанні дисциплін «Інвестиційний менеджмент», «Державне та регіональне управління» та «Аграрна політика» (акт № 3594/1 від 15.12.2017 р.).

Використання теоретико-методологічних, науково-методичних та практичних результатів дисертаційного дослідження надасть змогу більш ґрунтовно та комплексно підходити до прийняття управлінських рішень в процесі формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки.

5. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота за структурою, змістом, обсягом та оформленням відповідає вимогам МОН України що висувуються до написання докторських дисертацій. Об'єкт, предмет і мета дослідження визначені повно. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, чотири з яких включають чотири підрозділи, один містить три підрозділи, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 473 сторінки, включає список використаної літератури з 438 найменувань та 9 додатків.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Відзначаючи в цілому високий рівень наукових та практичних результатів дисертації Михайлова Андрія Миколайовича, деякі викладені в ній положення мають дискусійний характер.

1. В контексті проведеного дослідження щодо впливу факторів-стимуляторів зростання обсягів іноземних інвестиційних ресурсів в

національну економіку з кола параметрів, які формують рівень економічної свободи (рівень податкового навантаження, обсяг державних видатків, наявність торговельних обмежень та обмежень щодо виведення капіталу за кордон) та, в більшій мірі, визначають динаміку іноземного інвестування, найбільший вплив, визначений на основі коефіцієнта детермінації (0,9095), має поліном другого ступеня індексу торговельної свободи (п.2.3 стор. 126-127 дисертації). В той же час, не отримали розвитку положення, щодо поглиблення досліджень динаміки ключових чинників торговельних обмежень, які мають переважне значення у періоді, що відповідає досліджуваному.

2. На нашу думку, при обґрунтуванні базових детермінант формування валової доданої вартості в аграрному секторі національної економіки, враховуючи позитивний вплив кредитних ресурсів, спрямованих в аграрний сектор (п. 3.1, стор. 171-173), слід було б долучити фінансові інструменти (аграрні розписки, лізинг, форварди, бонди, акредитиви, гарантії, факторинг, додаткова емісія акцій, вихід на IPO) та визначити, які з них забезпечать результативність розвитку аграрного сектору національної економіки, враховуючи встановлені лінійні регресійні залежності.

3. Робота була б більш досконалою, якби в дисертації було приділено увагу не тільки визначенню факторів-дистимуляторів для іноземних інвесторів, які автор згадує з точки зору обґрунтування залежності обсягу прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор національної економіки від значень субіндексів Індексу економічної свободи (п. 3.1, стор. 174-176), але й запропонувати механізм зменшення їх негативного впливу. Крім того, доцільно було б чіткіше обґрунтувати особливості впливу факторів-дистимуляторів на залучення іноземних інвестиційних ресурсів в перспективні (за ступенем формування валової доданої вартості) субсектори аграрної галузі та визначити можливі напрями їх державного регулювання для досягнення в перспективі протилежної від існуючої на сьогодні залежності.

4. Наголошуючи на важливості усунення регіональних диспропорцій при формуванні інвестиційних ресурсів в аграрному секторі, підтверджених лінійними, логарифмічними та степеневими залежностями між валовою доданою вартістю сільського, лісового та рибного господарства та динамікою капітальних інвестицій регіону (п. 4.2, стор. 231-243) поза увагою автора залишилась оцінка можливостей впливу діючих процесів децентралізації в частині перегляду існуючих підходів щодо формування інвестиційних ресурсів регіонів.

5. Автором досить ґрунтовно проведено оцінку інтегрального рівня освоєння інвестиційних ресурсів в аграрному секторі регіонів України. Виходячи з результатів ранжування регіонів України встановлено обмеженість групи областей з високим рівнем освоєння інвестиційних ресурсів в аграрному секторі виключно Київською областю, що обумовлено переважальною реєстрацією компаній в даній області, розвинутою інфраструктурою та високим рівнем підтримки інвесторів з боку місцевої влади (п. 4.2, стор. 245-247). Проте в подальшому дослідженні не визначено, які саме заходи необхідно

впроваджувати на державному та місцевому рівнях управління для досягнення позитивної динаміки в частині скорочення наявних регіональних диспропорцій.

6. Доцільно було б в дисертаційній роботі, на наш погляд, подати механізм нарощення додаткових інвестиційних ресурсів для розвитку інфраструктурних проектів за умови відповідності аграрних підприємств встановленим стандартам та визначити, які саме чинники будуть сприяти створенню центрів формування доданої вартості (п. 5.1, стор. 289-291).

Проте, висловлені дискусійні положення не впливають на практичну цінність одержаних результатів і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи.

7. **Загальний висновок.** Дисертаційна робота Михайлова Андрія Миколайовича є завершеною, самостійно виконаною, науковою працею. Положення дисертаційної роботи містять наукову новизну та мають практичну цінність. У роботі на підставі проведених досліджень отримано нові наукові результати, які являють собою теоретико-методологічну та науково-методичну базу щодо формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі національної економіки.

В роботі виконані вимоги, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, обґрунтовано актуальність обраної теми, запропоновані висновки та пропозиції, що наведені в роботі, є достовірними та містять наукову новизну. Автореферат є ідентичним за змістом дисертації та відображає основні її положення.

Основні положення дисертації доповідались на науково-практичних конференціях, опубліковані у наукових фахових виданнях, у т.ч. включених до міжнародних наукометричних баз, та у наукових періодичних виданнях інших держав з тематики дисертаційного дослідження.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що дисертація на тему «Формування інвестиційних ресурсів в аграрному секторі економіки: теорія, методологія, практика» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою КМУ № 567 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р., а її автор, Михайлов Андрій Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
член-кореспондент НААН України
ректор Харківського національного
аграрного університету ім. В.В. Докучаєва
Міністерства освіти і науки України

О.В. Ульяновко

О.В. Ульяновко
посвідчується
14.06.2018
к. канцелярія